

nasjonal overvåking av arbeidsmiljø og -helse

Psykososialt og organisatorisk arbeidsmiljø og helse

–norske lærere sml. med øvrige
yrkesaktive

Nasjonal overvåking av arbeidsmiljø og –helse
(NOA)

Tom Sterud

Disposisjon

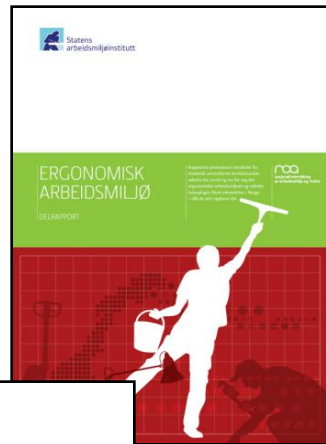
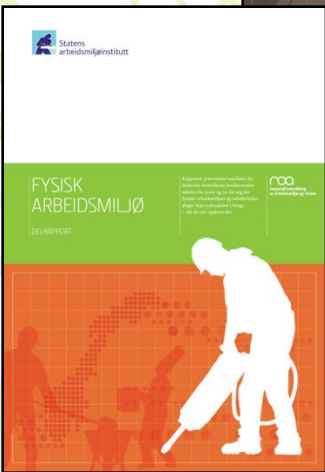
- Kort om rapportserien
- Psykososiale arbeidsforhold blant norske lærere sml. med øvrige yrkesaktive
 - Trender
 - jobbtilfredshet og muligheter i jobben
 - Psykososial belastning: Krav og kontroll
 - Positive sosiale relasjoner: Tilbakemelding
 - Negative sosiale relasjoner: Dårlige forhold/konflikter
 - Sykefravær og helseplager relatert til psykologiske og sosiale faktorer
- Oppsummering

Nasjonalt overvåking av arbeidsmiljø og -helse (NOA)

- Fremskaffe, bearbeide og formidle data om arbeidsmiljø og arbeidshelse til myndigheter og andre brukergrupper
- Etterspurt og anvendbar
- Grunnlag for prioritering av forebyggende arbeid
- Diverse kilder:
 - Statistisk sentralbyrå
 - Arbeidstilsynet, Petroleumsstilsynet
 - NAV, Kreftregisteret, Fødselsregisteret
 - EXPO, Produktregisteret, Norsk pasientregister ...
- Registerdata, måledata, selvrapportert.....

Levekårsundersøkelsen om arbeidsmiljø 2006 (Statistisk Sentralbyrå)

- Hvert 3 år
- Landsomfattende
- 16-66 år bosatt i Norge
- Svarprosent 67
- 10 000 sysselsatte

LKU 2006 rapportene

- + Anvendbare på flere måter, for mange
 - ✓ vurdere omfang/utbredelse av enkeltfaktorer
 - ✓ se arbeidsmiljøfaktorer i sammenheng – blant annet identifisere grupper som har høy samlet belastning
 - ✓ vurdere samlet arbeidsmiljøsituasjon for definerte grupper
 - ✓ som et utgangspunkt for videre prioritering av utredninger, forskning og forebyggende innsats
- Vanskelig å presentere hovedfunn

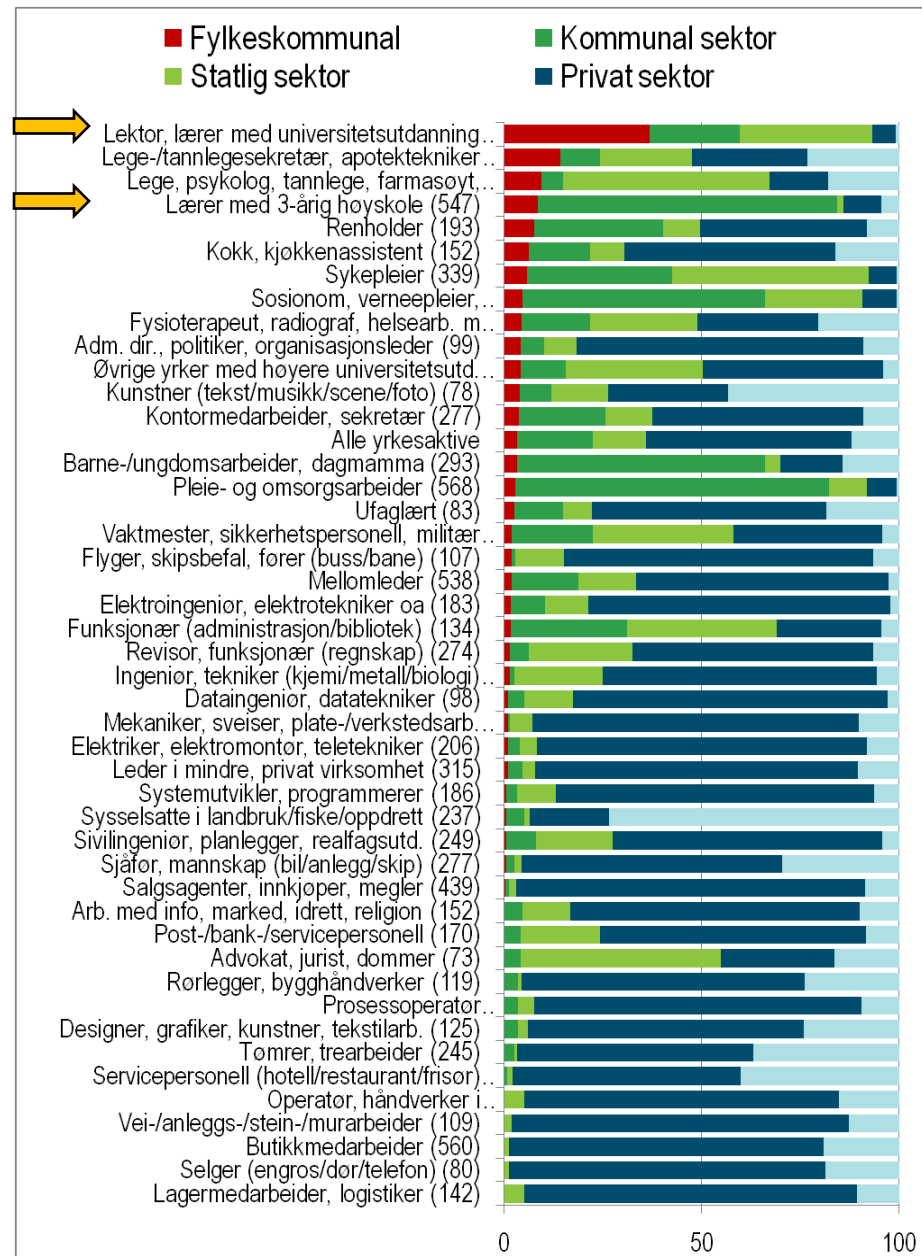
45 yrkesgrupper

Lektor, lærer med universitetsutdanning n=249

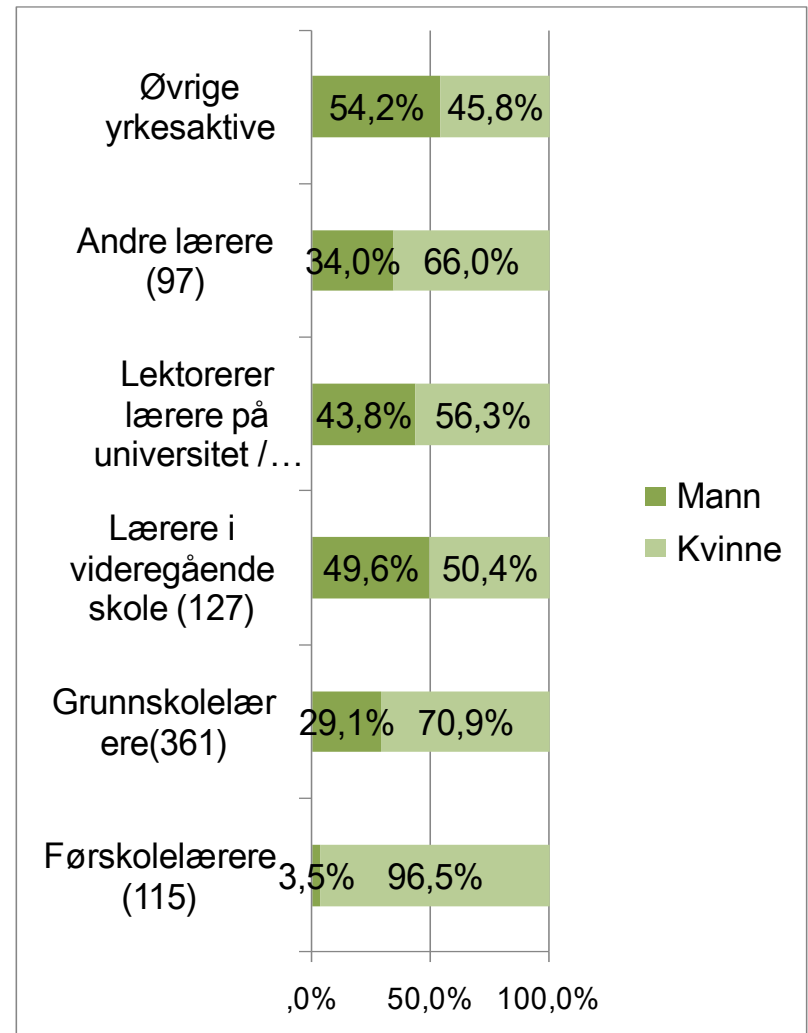
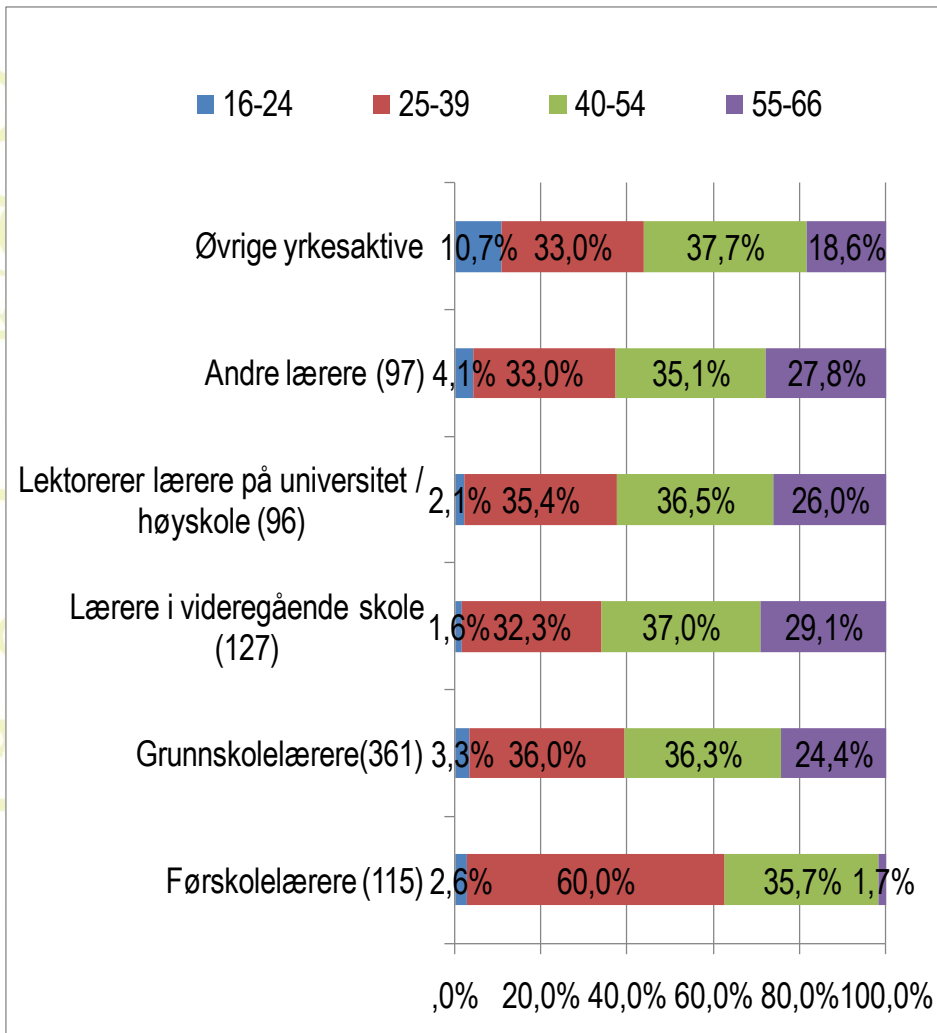
- Lektorer og adjunker i vdg. skole n=99
- Universitets- og høyskolelektorer n=96
- Spesiellærere / spesialped. n= 29
- Studieinspektører og lignende n=21
- Spesialister i utdanningsmetodikk n = 3
- Andre lærere med minst 4-utdanning

Lærer med 3-årig høyskole

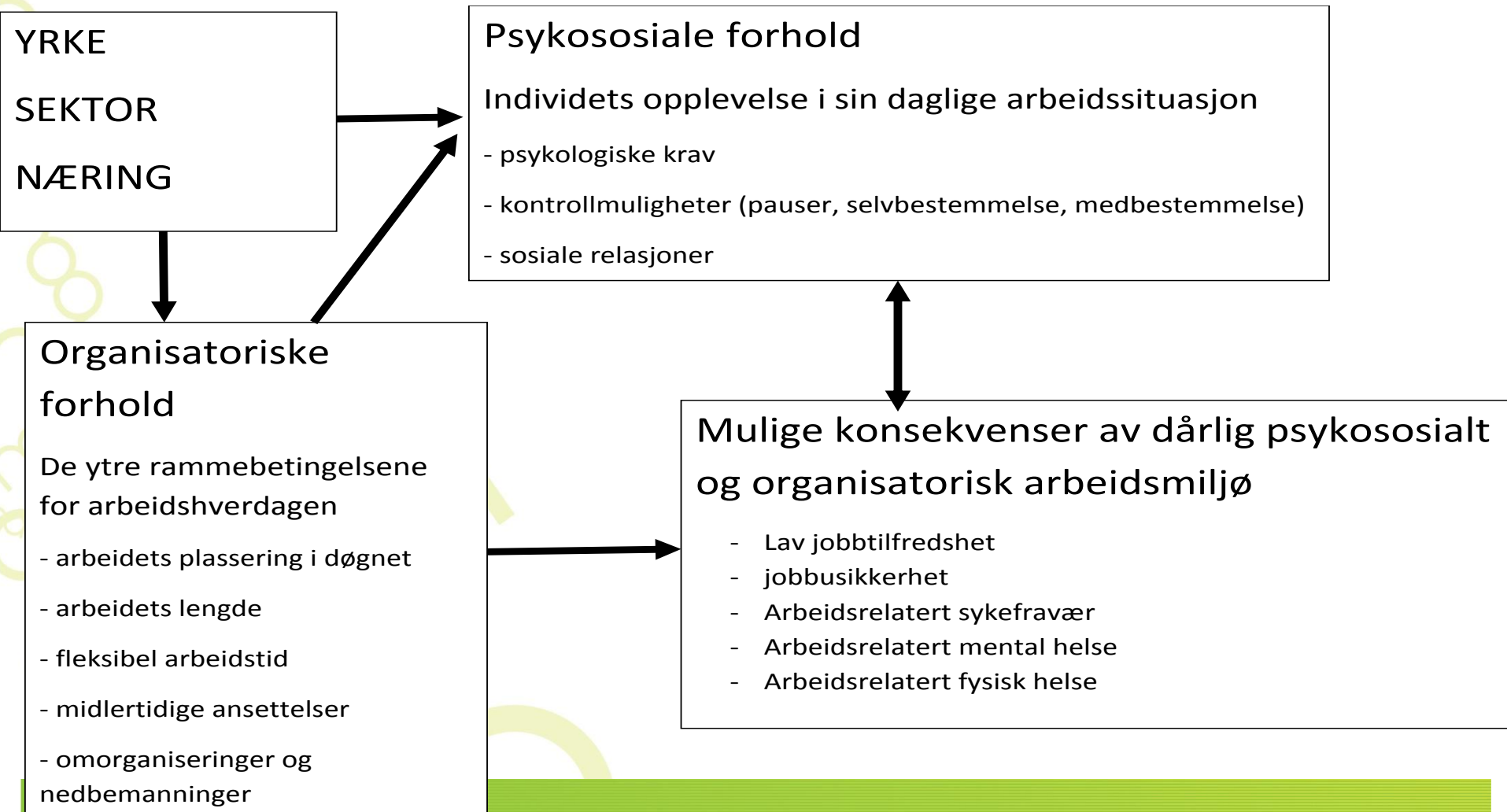
- Grunnskolelærere (361)
- Førskolelærere (115)
- Andre yrker innen undervisning og pedagogisk arbeid (43)
- Yrkeslærere og faglærere i vdg. skole

Høy alder og høy kvinneandel i læreryrket

Organisatorisk og psykososialt arbeidsmiljø - relatert til helse og trivsel

Psykososialt arbeidsmiljø – trend

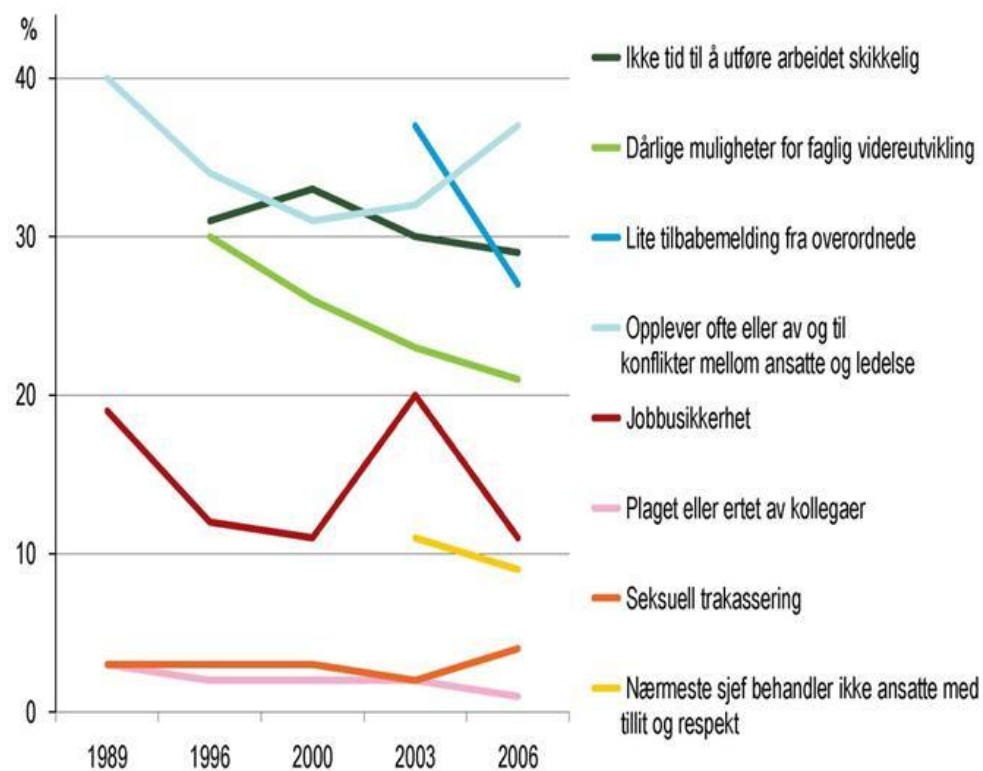
(kilde: LKU 2006, SSB)

- Det generelle bilde er at det har vært lite endring de siste 15 årene

Men;

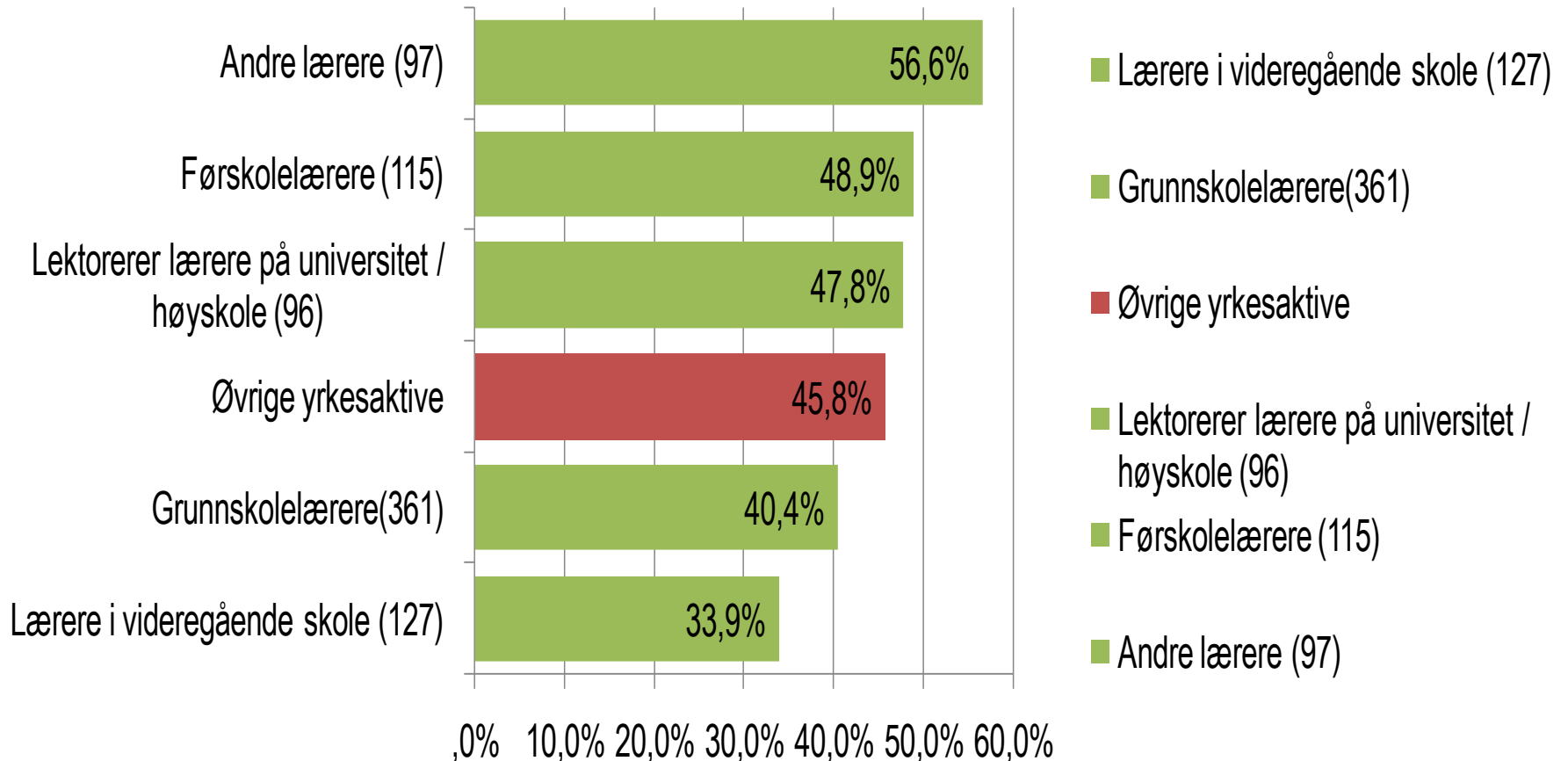
-Antallet spørsmål som er sammenliknbare over tid er begrenset

- Man har i liten grad studert bransjespesifikke utviklingstrekk

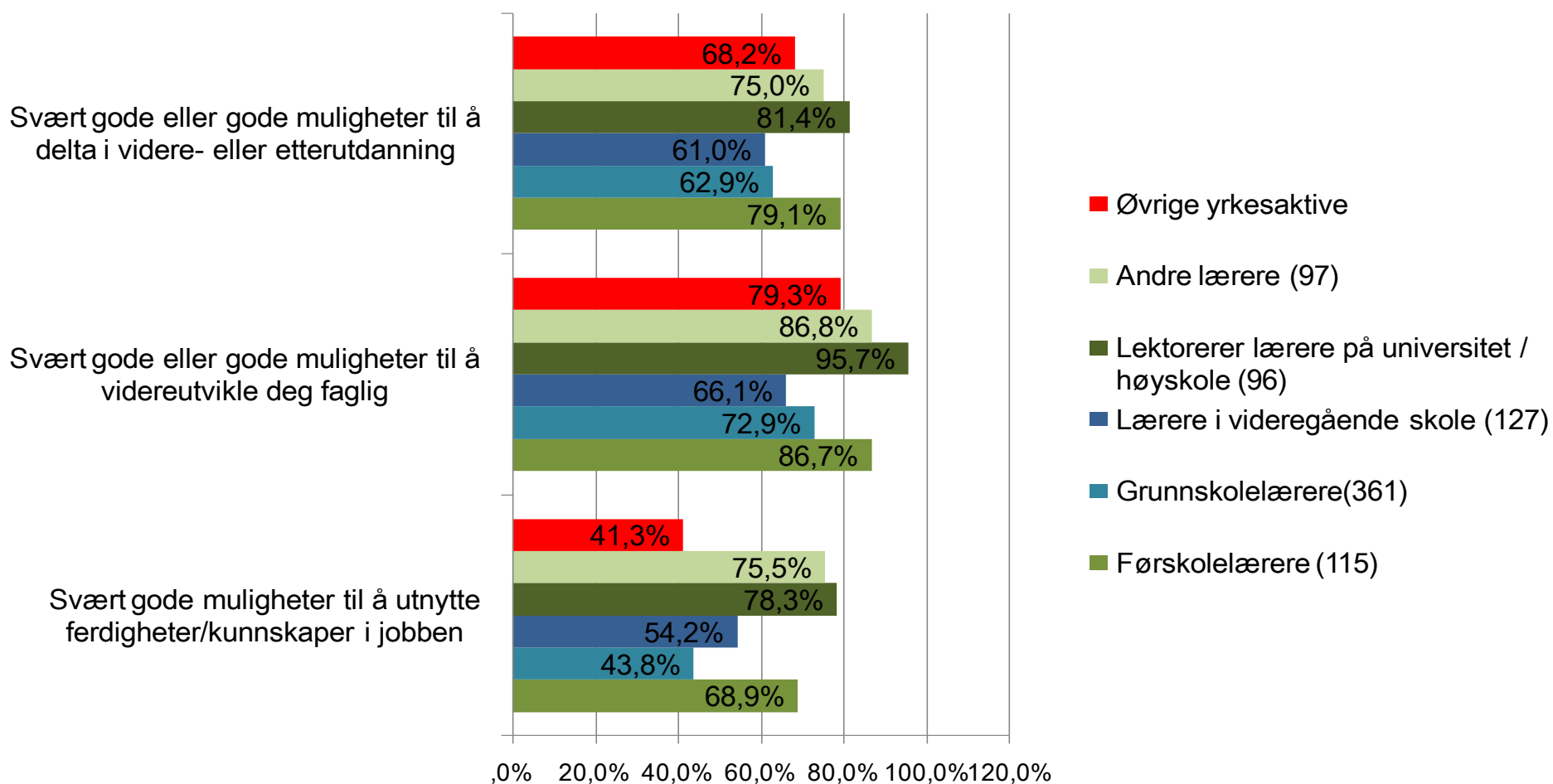

Jobbtilfredshet

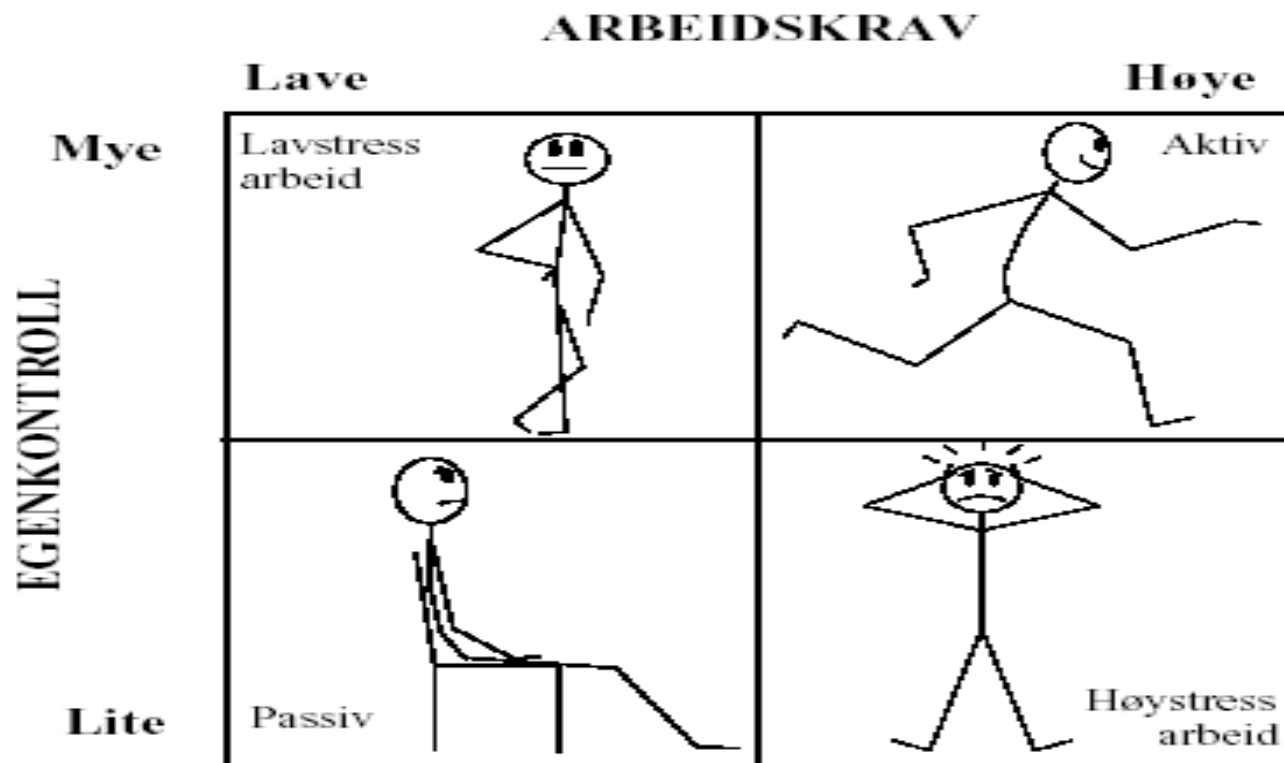
Svært fornøyd med jobben

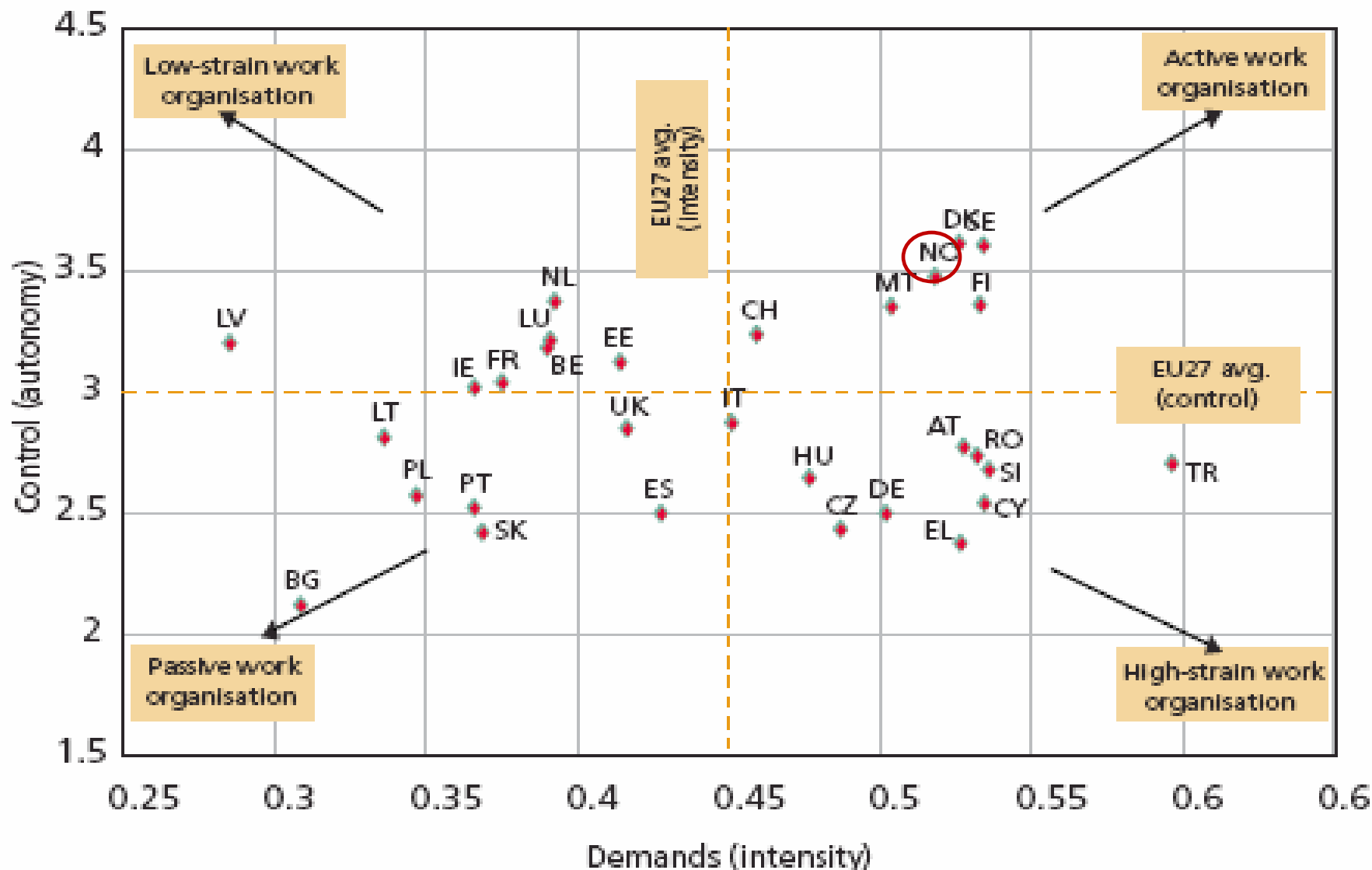
Evner og ferdigheter i jobben

Krav og kontroll sett i sammenheng

Pyksososialt arbeidsmiljø i Norge i en europeisk kontekst

Samlet psykososial belastning

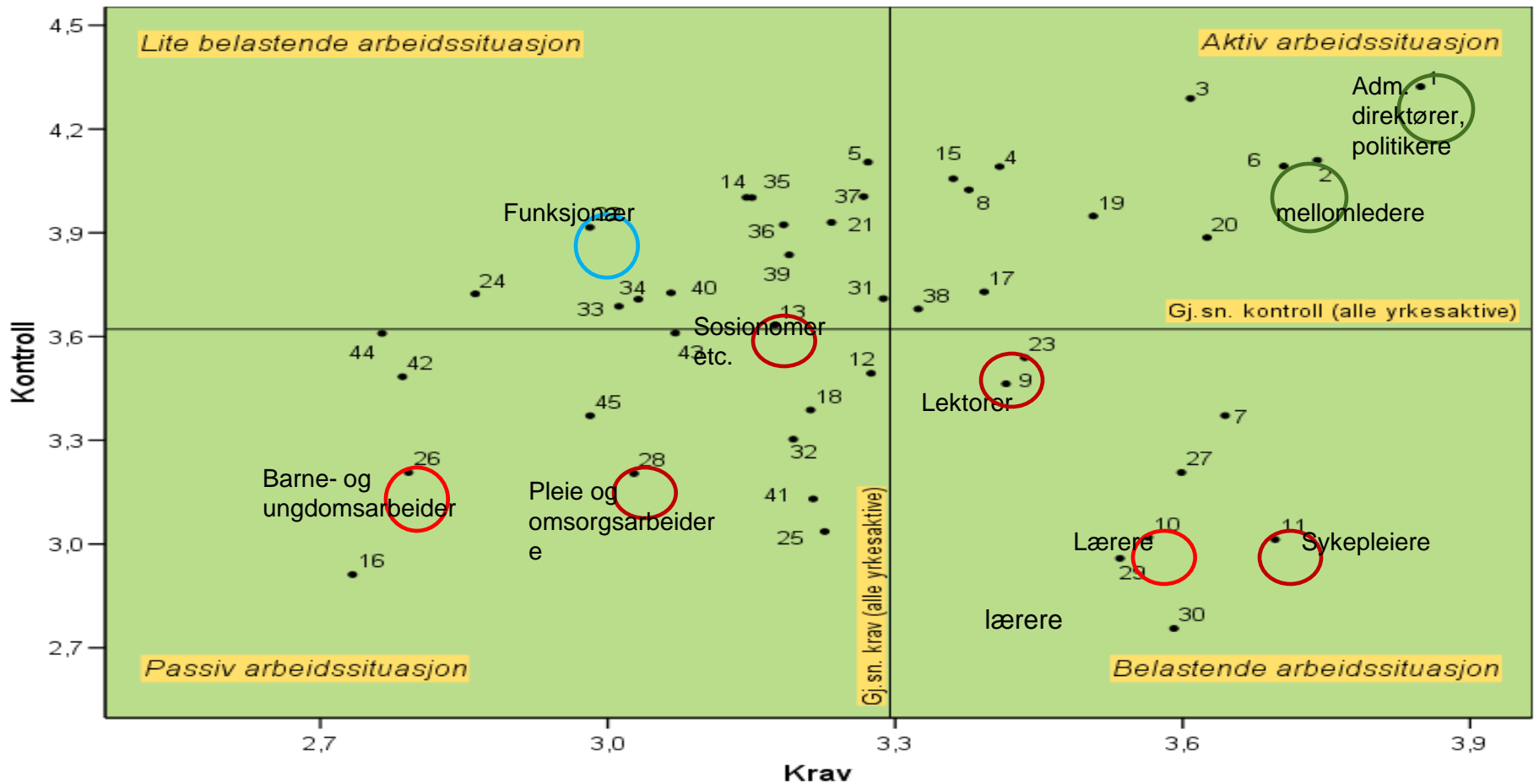
Krav:

- *Hvor ofte er det nødvendig å arbeide i et høyt tempo?*
- *Hender det at du har så mye å gjøre at du må sløffe lunsjen, må jobbe ut over din vanlige arbeidstid eller ta arbeid med hjem?*

Kontroll:

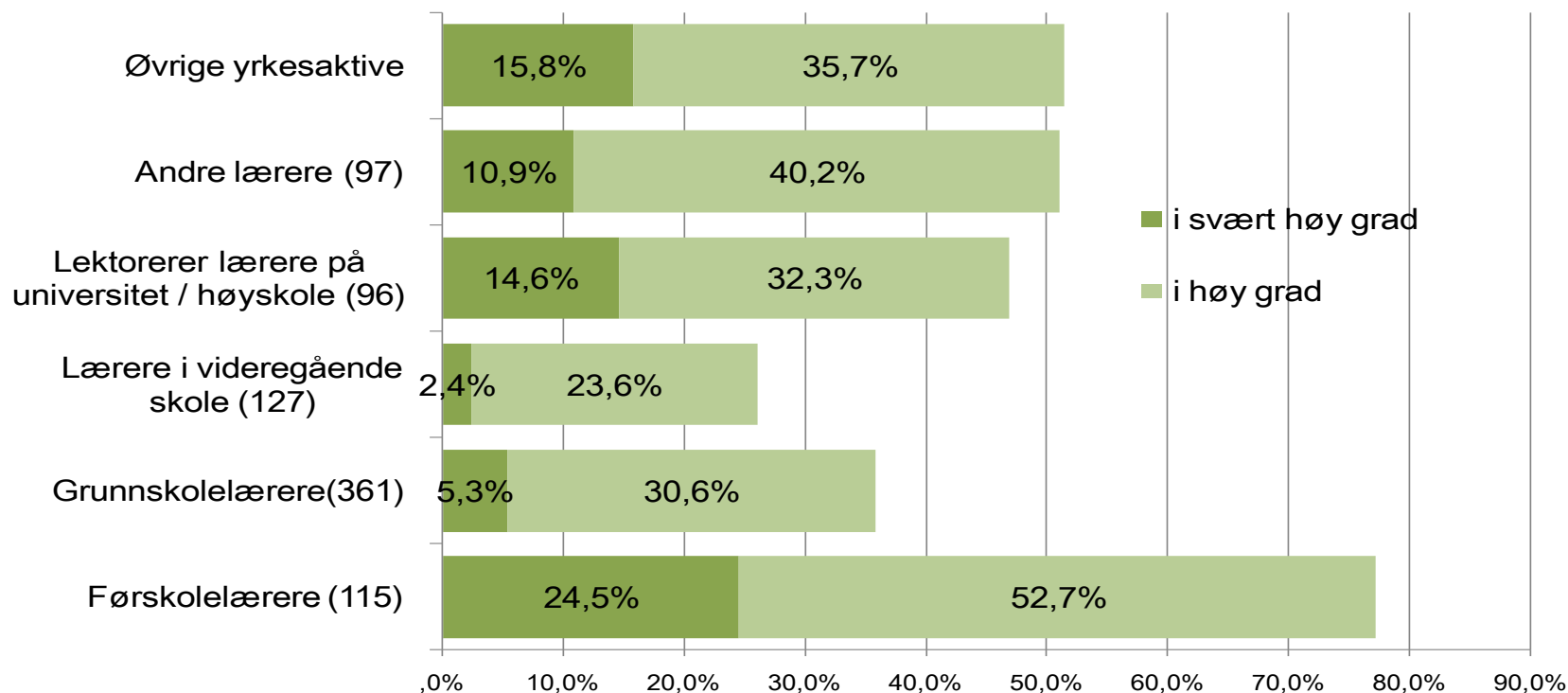
- *I hvilken grad kan du selv bestemme ditt arbeidstempo?*
- *I hvilken grad kan du påvirke beslutninger som er viktige for ditt arbeid?*
- *Kan du selv bestemme når du vil ta pauser fra arbeidet: f.eks for å strekke på beina eller puste ut på annen måte?*

Psykososialt arbeidsmiljø i Norge – et yrkesfokus

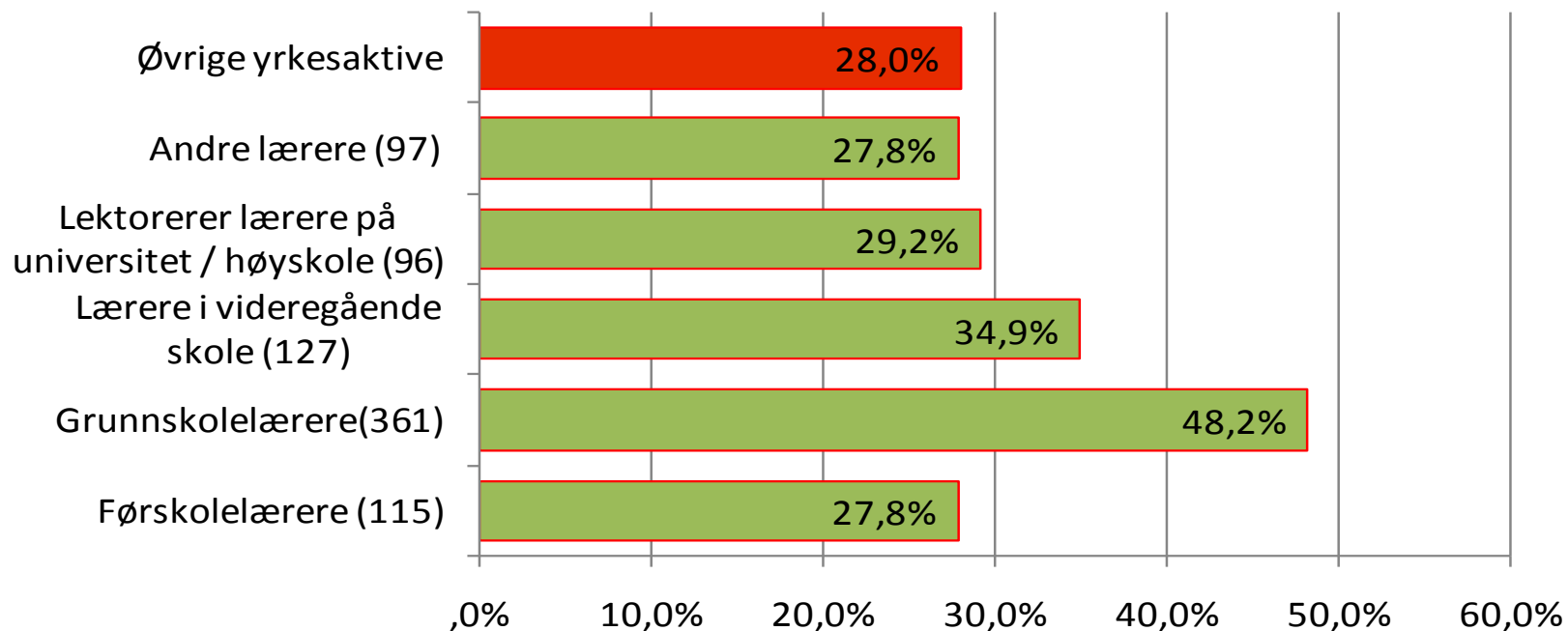
Gode muligheter til å påvirke beslutninger blant førskolelærere

Kan du påvirke beslutninger som er viktige for ditt arbeid?

Grunnskolelærere rapporterer at de ikke har tid til å gjøre jobben skikkelig

Andel som oppgir at de ikke har tid til å gjøre jobben på en skikkelig måte

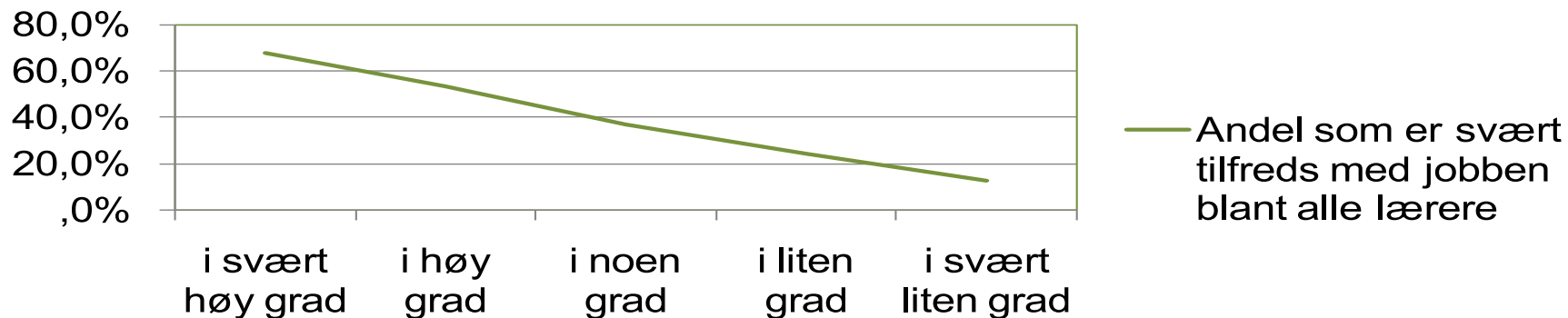

Selvbestemmelse og tid til å gjøre jobben skikkelig er relatert til høy jobbtilfredshet

Hvordan passer følgende beskrivelser på din nåværende jobb?
Ikke tid til å gjøre jobben skikkelig

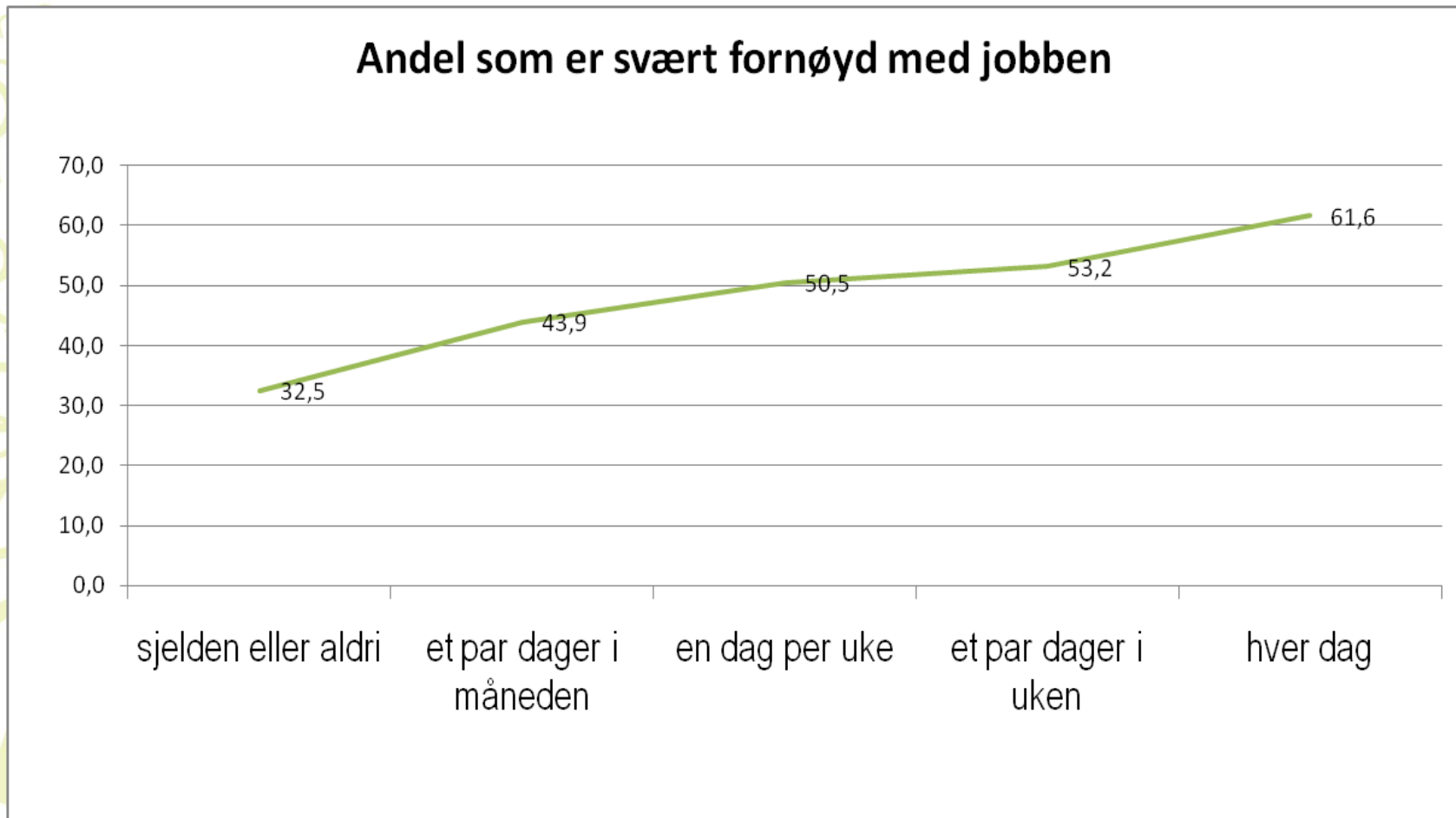
Kan du påvirke beslutninger som er viktige for ditt arbeid?

Sosiale relasjoner

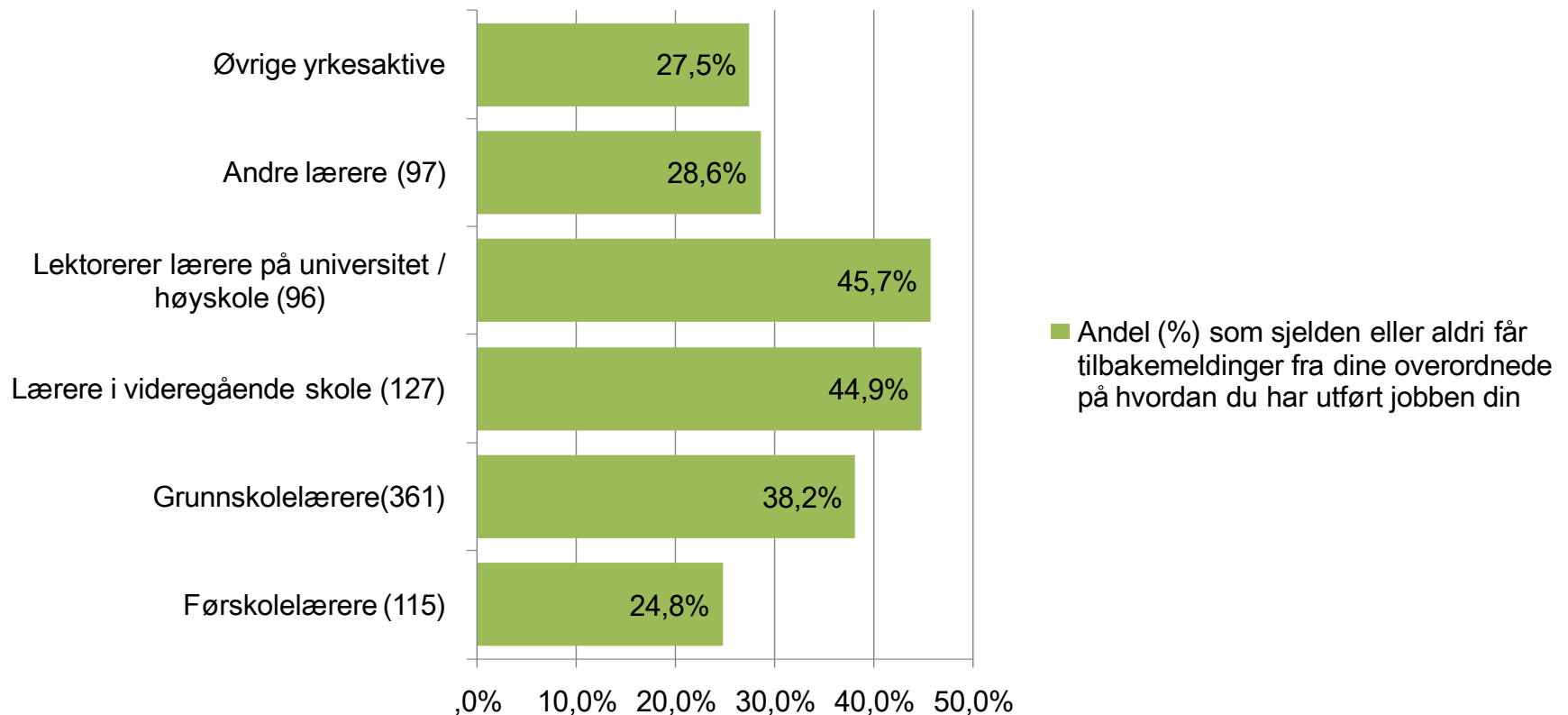
- Sosial støtte
 - Tilbakemelding ✓
 - praktisk assistanse og hjelp
 - Informasjonsstøtte
 - emosjonell støtte
- Negative relasjoner
 - Dårlige sosiale forhold ✓
 - mobbing

Tilbakemelding fra overordnede → jobbtilfredshet

Ulik tilbakemelding i forskjellige lærergrupper

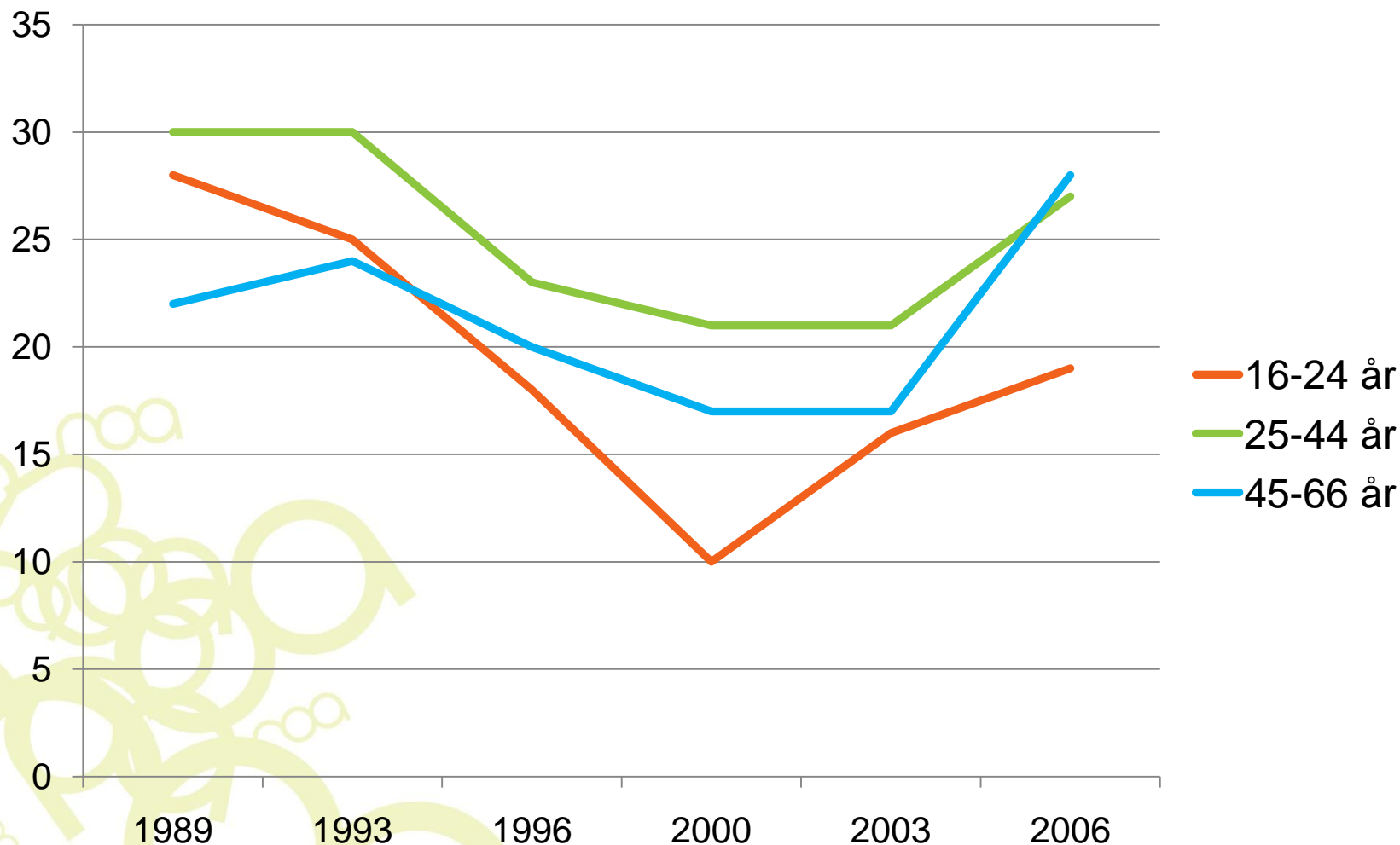
Andel (%) som sjelden eller aldri får tilbakemeldinger fra dine overordnede på hvordan du har utført jobben din

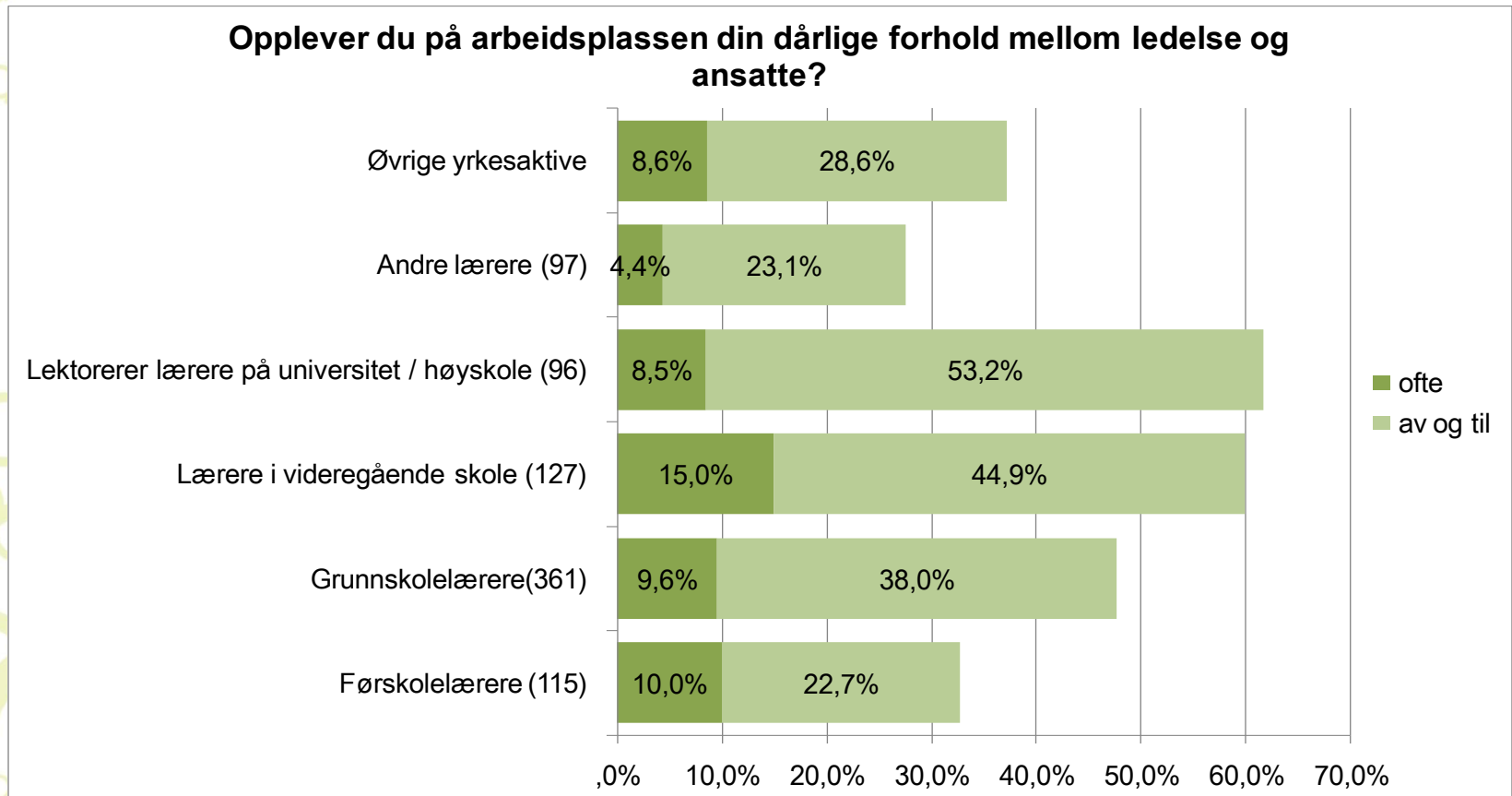
Negative relasjoner: Dårlige forhold

- 45 % opplever ofte eller av og til dårlige forhold på arbeidsplassen
- Dårlige forhold mellom ledelse og ansatte er mer vanlig (38%) enn dårlige forhold mellom ansatte (28%)
- En høyere andel kvinner enn menn opplever dårlige forhold.

Andel som ofte eller av og til opplever dårlige forhold mellom ansatte, etter alder

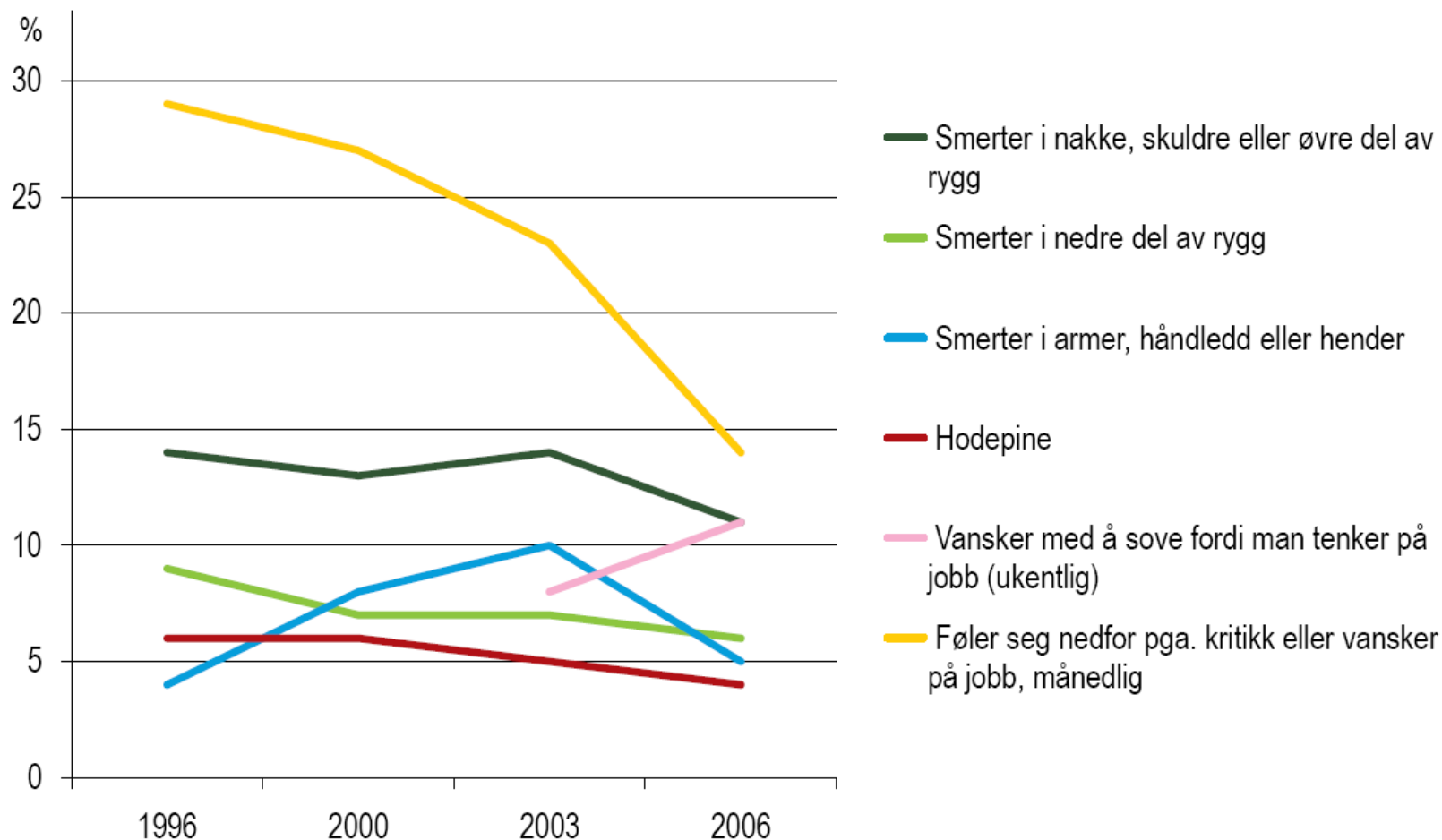
Dårlige forhold på universitet / høyskole og videregående

”Arbeidsrelaterte plager”, hva er det?

- LKU spørsmål: Skyldes plagene helt eller delvis din nåværende jobb?
- Plager som oppstår som en følge av jobben?
- Plager som forverres på jobben?
- Plager som er uforenelige med å være på jobben?
- Obs attribusjon: Enhver plage har vel en årsak?

Trender i arbeidsrelaterte helseplager (ganske eller svært plaget)

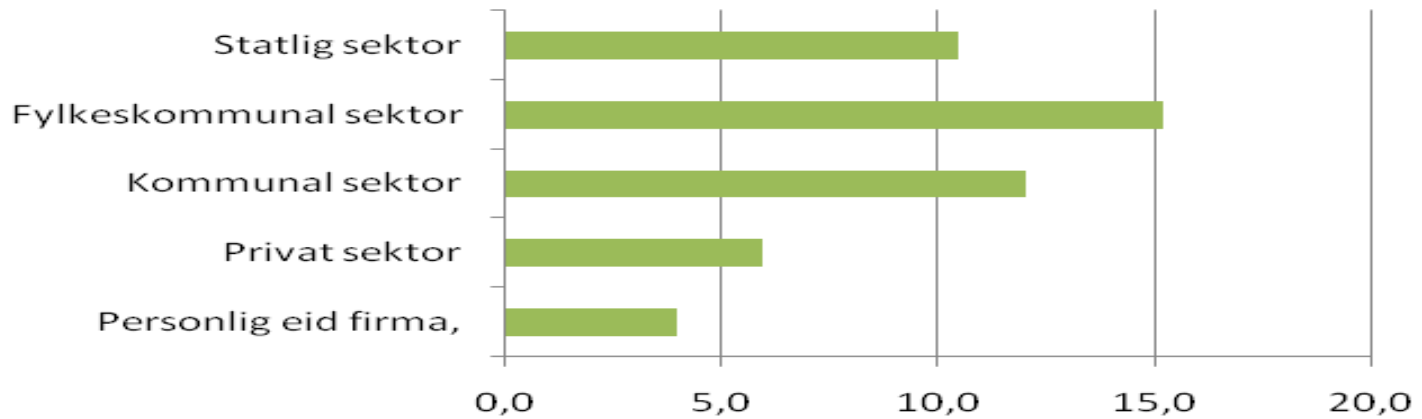
Helseplager sett i sammenheng med psykologiske og sosiale forhold

- Høyrisikogruppen
- Yrkesaktive med høye krav, lav kontroll og lav sosial støtte
- **Kriteriet for å bli inkludert:** den yrkesaktive må på samtlige tre faktorer er blant den tredjedelen som rapporterer mest negativt

Høyriskogruppen

- 8 prosent av norske yrkesaktive
- 64 prosent av disse er kvinner

Andel som befinner seg i utsatt gruppe

Høyrisikogruppen

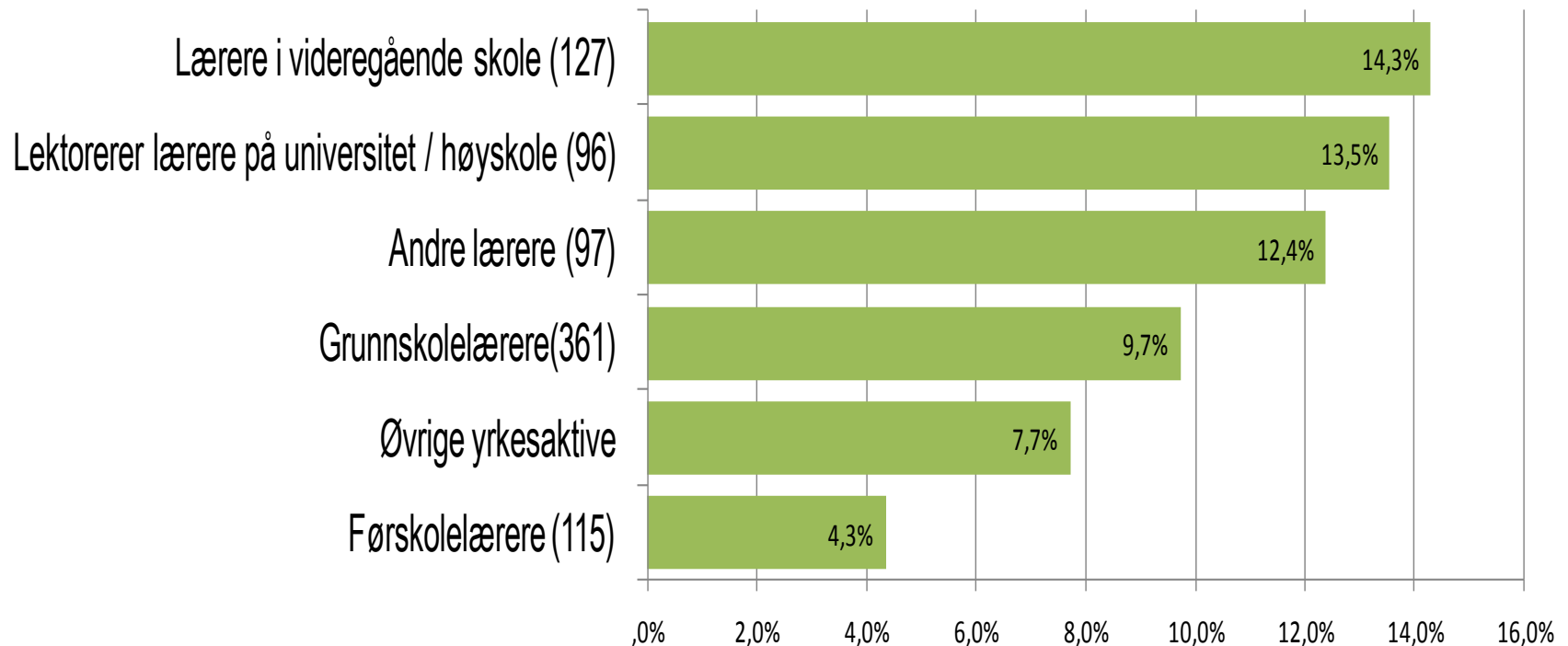
- Overrepresenterte yrker
 - Lærere med 3-årig høyskole (21 %)
 - Sykepleiere (21 %)
 - Kokker/kjøkkenassistenter (20%)
 - Servicepersonell (hotell/restaurant/frisør) (18 %)
 - Lege / psykolog / tannlege (16 %)
 - Lege- /tannlegesekretærer, apotekteknikere (14 %)
 - lektorer/lærere med universitetsutdannelse (14 %)

Helseplager i høyrisikogruppen (yrkesnivå)

	Andel svært utsatt	Nakke eller ryggplager attribuert til jobben	Psykiske plager attribuert til jobben	Søvnvansker grunnet tanker på jobben
Servicepersonell (hotell/restaurant/frisør) (145)	22,4	42,7 %	9,1 %	5,5 %
Sykepleier (339)	21,4	36,4 %	8,3 %	6,2 %
Kokk, kjøkkenassistent (152)	21,4	38,9 %	9,9 %	7,2 %
Lærer med 3-årig høyskole (547)	21,3	27,7 %	10,1 %	9,2 %
Lege, psykolog, tannlege, farmasøyt, veterinær (149)	19,7	18,8 %	6,7 %	4,0 %
Lektor, lærer med universitetsutdanning (250)	14,5	26,8 %	11,2 %	9,2 %
Lege-/tannlegesekretær, apotektekniker (99)	14,1	44,9 %	2,0 %	3,1 %
Pleie- og omsorgsarbeider (568)	11,9	40,4 %	7,3 %	4,6 %
Lagermedarbeider, logistiker (142)	11,1	25,5 %	6,3 %	4,9 %
Post-/bank-/servicepersonell (170)	10,9	35,1 %	8,8 %	5,9 %
Fysioterapeut, radiograf, helsearb. m høyskole (92)	10,8	23,9 %	7,6 %	4,4 %
Sjåfør, mannskap (bil/anlegg/skip) (277)	10,5	35,3 %	8,3 %	4,7 %
Butikkmedarbeider (560)	10,3	29,8 %	7,3 %	5,9 %
Flyger, skipsbefal, fører (buss/bane) (107)	9,8	30,5 %	4,7 %	7,5 %
Operatør, håndverker i næringsmiddelprod. (78)	9,6	34,6 %	5,1 %	3,8 %
Vaktmester, sikkerhetspersonell, militær (260)	9,4	23,0 %	8,5 %	8,5 %
Ufaglært (83)	9,0	37,3 %	9,8 %	3,6 %
Sysselsatte i landbruk/fiske/oppdrett (237)	8,9	40,1 %	9,3 %	4,6 %
Alle yrkesaktive	8,4	30,7 %	7,9 %	5,9 %

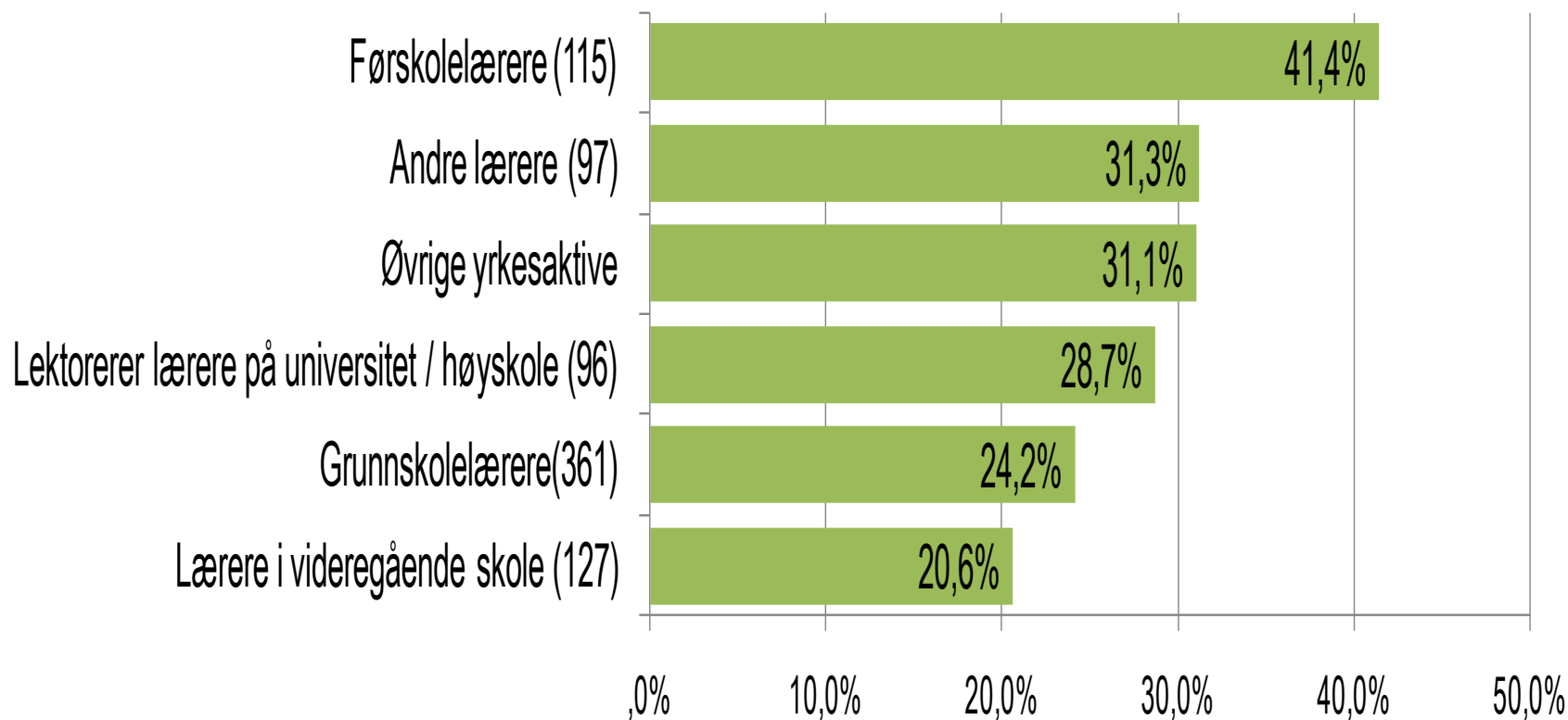
Jobbrelaterte angst eller depresjonsplager i ulike lærergrupper

Andel (%) med angst eller depresjonsplager tilskrevet jobben

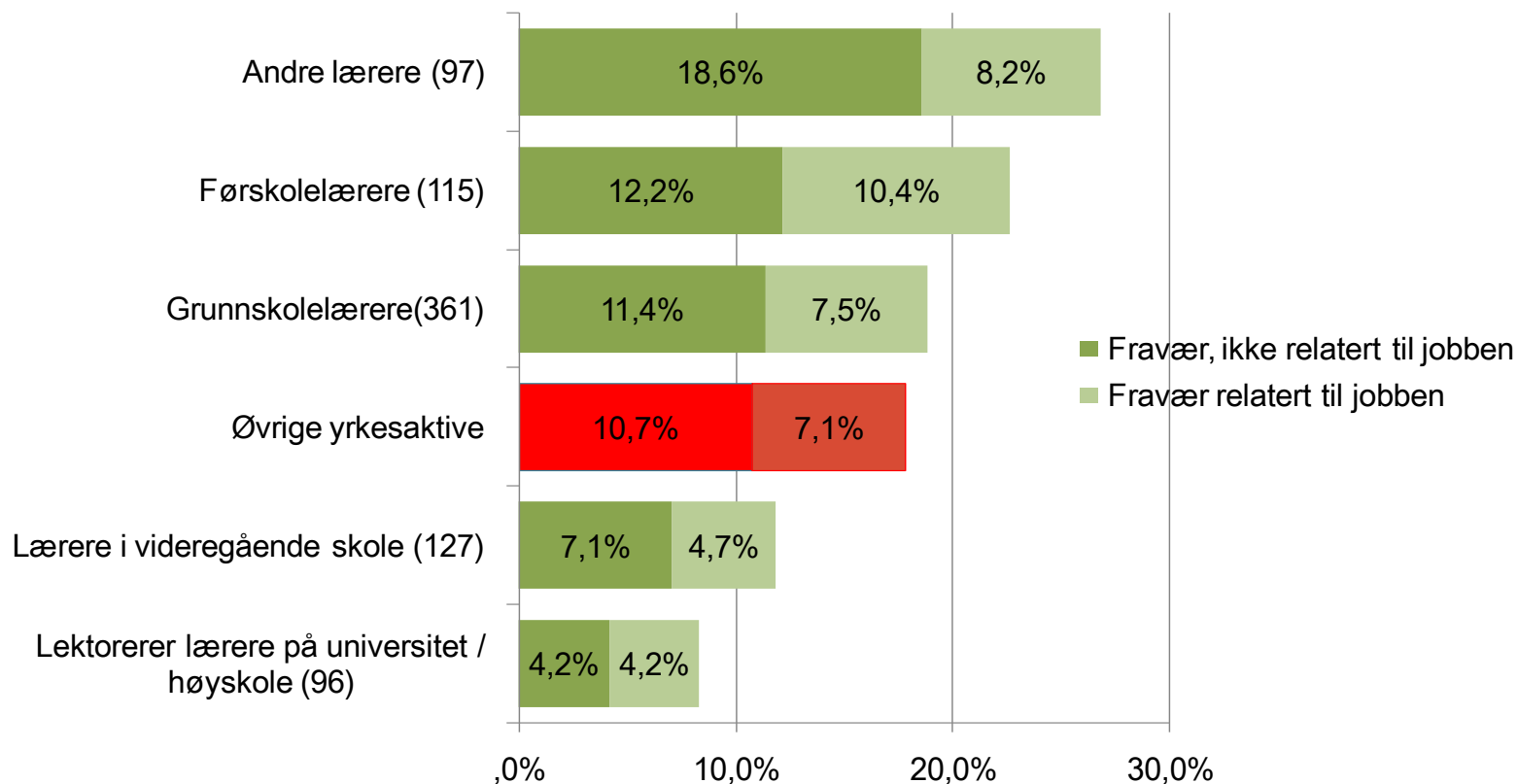
Nakke, skulder ryggplager blant førskolelærere

Nakke, skulder eller ryggplager tilskrevet jobben

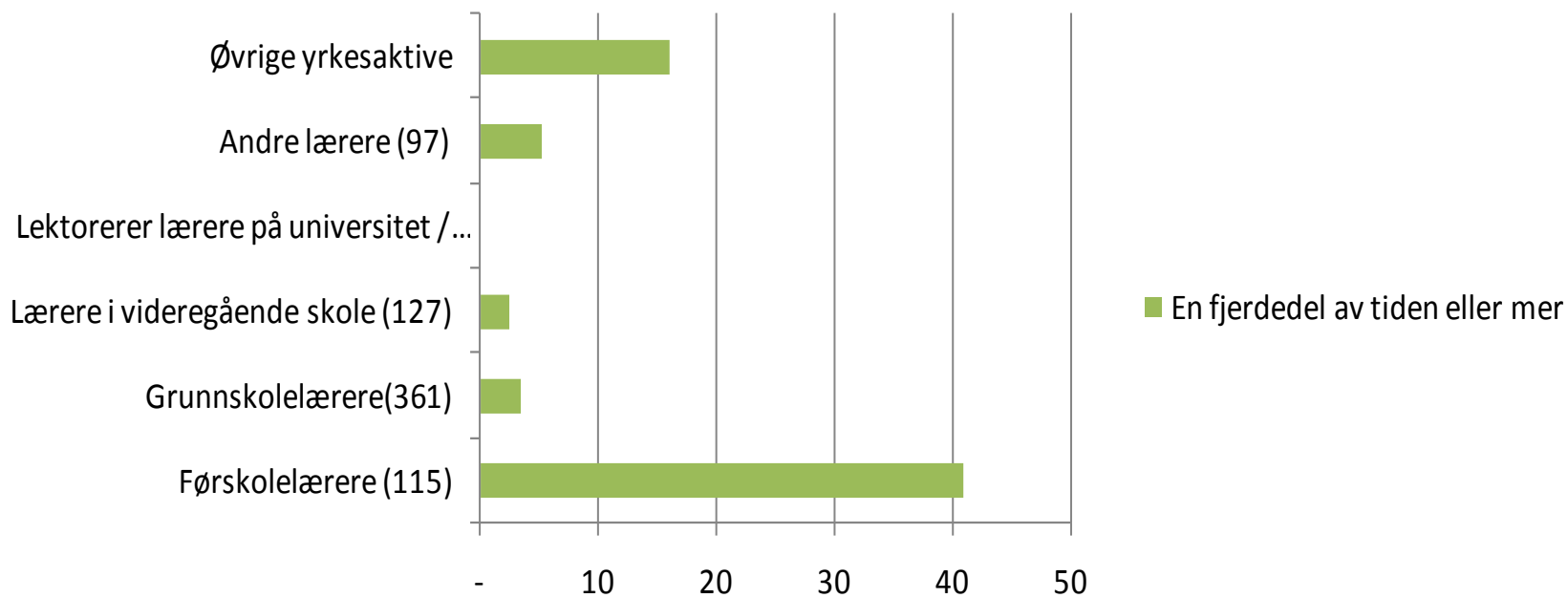
Selvrapportert sykefravær

Selvrappporter sykefravær utover 14 dager i løpet av siste år

Løft i ubekvemme stillinger,

Lofte i ubekveme stillinger

Oppsummering 1: Generelle funn

- Lærere rapporterer høyere jobbtilfredshet enn øvrig yrkesbefolkningen
- Psykososiale og organisatoriske utfordringer
 - muligheter for å styre arbeidshverdagen (kontroll)
 - Lite tilbakemelding fra leder
 - dårlige forhold
- Noe høyere forekomst av mentale plager tilskrevet jobbe og søvnevansker
- Men; forskjeller mellom lærergrupper

Oppsummering 2: Forskjeller mellom lærergruppene

Førskolelærere

- Høy trivsel
- Gode muligheter til å påvirke beslutninger
- men; høyt sykefravær og muskelskjelettplager
- Høye krav og lite pauser
- løft i ubekvemme stillinger

Grunnskolelærere

- Moderat trivsel
- Dårligere evneutnyttelse enn andre lærere
- Ikke tid til å gjøre jobben skikkelig
- Lav kontroll
- Psykiske plager og søvnvansker

Oppsummering 2 fortsetter

Lærere i videregående skole

- Lavere trivsel enn andre lærere
- Dårligere muligheter for faglig utvikling enn andre lærere
- Liten mulighet til å påvirke beslutninger
- Manglende tilbakemeldinger fra nærmeste leder
- Dårlige forhold mellom ledelse og ansatte
- Lavt sykefravær
- Men; søvnvansker og psykiske plager